

1. Yleinen kanta

On ensisijaisen tärkeää, että työllisyysalueet pystyvät arvioimaan palveluidensa työllistämisaikutusta **euomääräisesti maksetuissa palkoissa** (toteutuneet ansiot). Tämä ohjaa järjestelmää kohti tuottavuutta: se kannustaa kehittämään palveluja, jotka johtavat korkeampiin tuloihin, sekä kohdentamaan työvoimaresurssia sinne, missä osaamisesta maksetaan eniten.

Tulotietojärjestelmä tarjoaa luontevan ja yhdenmukaisen tietolähteen toteutuneisiin ansioihin. Pelkkä mahdollisuus käyttää tulotietoja ei kuitenkaan vielä synnytä toimivaa kannustetta eikä luotettavaa vaikuttavuusmittausta, ellei palveluihin osallistumista koskeva tieto ole **pakollisesti ja palvelukohtaisesti** saatavilla ja yhdistettävissä ansiotietoihin.

2. Palvelukohtaiset osallistumistiedot velvoittaviksi (edellytys vaikuttavuusmittaukselle)

Käytännössä vaikuttavuuden mittaaminen edellyttää, että työllisyysalueella on **palvelukohtaisesti** (palvelu, ajankohta, laajuus, tuottaja, kohdentuminen) tieto siitä, ketkä ovat osallistuneet mihinkin palveluun ja millä intensiteetillä.

Tätä tulee velvoittaa keräämään **sekä lakisääteisistä palveluista että ns. vapaaehtoisesti tuotetuista palveluista** (eli myös työllisyysalueen omat/erillishankitut palvelut), jos ne tuotetaan osana työllisyysalueen palvelukokonaisuutta tai julkisin varoin rahoitettuna.

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä sisältää jo veloitteen tallentaa valtakunnalliseen tietovarantoon tiedot, jotka ovat tarpeen mm. seurannan, arvioinnin, tilastoinnin ja tiedolla johtamisen kannalta, mutta "tuottajat voivat tallentaa" -tasoinen kirjaus ei riitä, jos tavoitteena on valtakunnallisesti vertailukelpoinen vaikuttavuusmittaus ja kannustinohjaus.

3. Mittauksen laatu: toimialakohdentuminen ja palvelun "osumatarkkuus"

Kun osallistumistiedot ovat palvelukohtaisesti saatavilla, voidaan mitata palkkatulojen vaikuttavuuden arviointi / yhteys palveluun osallistumiseen eri aikaväleillä (esim. 3 kk / 6 kk / 12 kk / 24 kk).

Mittauksen laatuun on lisättävä palvelun kohdentumisen tarkistus: jos palvelu (esim. toimialakohtainen koulutus) kohdistuu tietylle toimialalle, mutta henkilö työllistyy toiselle toimialalle, tulo ei todennäköisesti ole palvelun tuottamaa samalla tavalla kuin kohde-toimialalle työllistyminen. Siksi:

- työpaikan **toimialaluokitus** (ja mielellään myös ammattiluokitus) on syytä ottaa mittaustietoon mukaan,
- palvelut tulee kategorisoida myös **toimialakohdentumisen** mukaan (yleis-/toimiala-/ammattikohtaiset palvelut).

4. Tuottavuuskannusteet: valtionosuksiin myös tuottavuuskomponentti

Jotta työllisyysalueilla olisi riittävät kannusteet työtuloja tuottavien palveluiden kehittämiseen, on syytä harkita valtionosuuksien kohdentamista osin myös **tuottavuus-/vaikuttavuusperusteisesti**.

Tämä edellyttää läpinäkyvää tietoa siitä:

- kuinka paljon kuhunkin palveluun investoidaan (kustannukset palvelukohtaisesti),
- mitä muuta julkista tukea työllistymiseen kohdistuu (esim. palkkatuet), jotta nettovaikutusta voidaan tulkita oikein.

Lain rahoitusperusta on jo kytketty valtionosuuteen, mutta vaikuttavuusperusteisen komponentin valmistelu edellyttää mittariston ja datan vähimmäissisällön säätämistä.

5. Avoimuus: keskitetty julkaisu ja avoin rajapinta

Edellä mainitut datat tulee velvoittaa julkaisemaan **keskitetysti** avoimen rajapinnan kautta:

- työllisyysalueiden osaamisen jakaminen ja vertailtavuus,
- palvelujen kehittäminen tiedolla,
- julkisen rahan käytön läpinäkyvyys.

Osallistujatiedoista tulee julkaista vähintään **osallistujamäärät** palveluittain. Henkilötason tiedot voidaan julkaista rajapinnan kautta **pseudonymisoituna** (tai vaihtoehtoisesti vahvasti suojattuna tutkimusrajapintana), jotta esimerkiksi NLP- ja vaikuttavuusanalyysit ovat mahdollisia ilman, että yksilöitä voidaan tunnistaa.

Lisäksi palveluiden **prosessikuvaukset** ja prosessien mukaiset tietojärjestelmälapiviennit (mitä kirjataan, milloin, millä koodistoilla) tulee julkaista sähköisesti, jotta voidaan arvioida prosessieroja työllisyysalueiden ja palveluntuottajien välillä ja niiden vaikutuksia vaikuttavuuteen.

6. Ehdotetut lakimuutokset

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (380/2023)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti **lisätään** lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) **uudet 121 a–121 d §** seuraavasti:

121 a § (uusi) Palvelukohtaiset osallistumistiedot ja kattavuus

Työvoimaviranomaisen on huolehdittava siitä, että kaikista sen järjestämistä työvoimapalveluista tallennetaan työvoimapalvelujen valtakunnalliseen tietovarantoon palvelukohtaiset osallistumistiedot.

Tässä pykälässä tarkoitettu velvollisuus koskee **sekä lakisääteisiä että työvoimaviranomaisen muutoin järjestämiä tai rahoittamia palveluja** riippumatta niiden nimikkeestä, toteutustavasta tai palveluntuottajasta.

Osallistumistiedoilla tarkoitetaan vähintään:

1. palvelun yksilöivä tunniste ja palveluluokka;
2. osallistumisen alkamis- ja päättymispäivä sekä keskeiset toteumatiedot (esimerkiksi läsnäolo, keskeytys, suorite- tai moduulitiedot);
3. palveluntuottajan tunnistetiedot; sekä
4. palvelun kohdentuminen (yleinen / kohdennettu), mukaan lukien mahdollinen **toimialakohdennus**.
5. Osallistujan pseudonymisoitu tunnus, sekä osallistujan koulutus ja työkokemustiedot ammattipätevyys ja toimialakohtaisesti.

121 b § (uusi) Palkkatulovaikuttavuuden mittaaminen tulorekisteritiedoilla

Työvoimaviranomaisen on arvioitava työvoimapalvelujen vaikuttavuutta **euromääräisesti maksetuissa palkkatuloissa** hyödyntäen tulorekisteristä saatavia tietoja siten kuin tiedonsaanti- ja käyttöoikeuksista muualla laissa säädetään.

Arviointi on tehtävä vähintään palvelukohtaisesti seuraavilla tarkastelujaksoilla:

1. 3 kuukautta;
2. 6 kuukautta;
3. 12 kuukautta; ja
4. 24 kuukautta palveluun osallistumisen alkamisesta ja päättymisestä.

Arvioinnissa on eroteltava:

LAUSUNTO

1. palkkatulot (brutto) ja palkkatuloihin rinnastettavat tulot soveltuvin osin;
2. työsuhteen kesto ja työaikaamuoto, jos tieto on saatavissa; sekä
3. palveluun osallistumisen ajallinen suhde tulokertymään.

121 c § (uusi) Toimialaluokitus, palvelun laatu ja kohdentumisen seuranta

Jos työvoimapalvelu on kohdennettu tietylle toimialalle, ammattiryhmälle tai osaamisalueelle, työvoimaviranomaisen on mitattava vaikuttavuutta myös kohdentumisen näkökulmasta.

Tätä varten työvoimaviranomaisen on tallennettava ja hyödynnettävä vähintään:

1. työnantajan **toimialaluokitus (TOL)** siltä osin kuin tieto on käytettävissä;
2. palvelun kohdentumista kuvaava luokitus (esimerkiksi TOL-/ammattiryhmäluokittain); sekä
3. palvelun tulos- ja laatukriteerit siten, että voidaan arvioida, onko työllistyminen todennäköisesti palvelun kohdentumisen mukaista.

121 d § (uusi) Palveluinvestoinnit, muut tuet ja tuottavuusperusteinen vertailtavuus

Työvoimaviranomaisen on tallennettava työvoimapalvelujen valtakunnalliseen tietovarantoon palvelukohtaiset kustannus- ja investointitiedot siten, että palvelun tuottoa voidaan arvioida suhteessa siihen tehtyihin panostuksiin.

Tallennettaviin tietoihin kuuluu vähintään:

1. palvelun hankinta- ja tuottamiskustannukset (eriteltynä);
2. palveluun liittyvät hallinnolliset kustannukset kohtuullisessa määrin (kohdistettuna ja eriteltynä);
3. tieto palveluun kytkeytyvistä muista julkisista tuista, jotka kohdistuvat palkkoihin tai työllistymiseen (esimerkiksi työnantajatuot) siltä osin kuin tieto on työvoimaviranomaisen saatavissa tai kohtuudella järjestettävissä.

Laki työvoimapalvelujen tietojen julkaisemisesta ja avoimesta rajapinnasta (lisäys samaan 380/2023 lakiin)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti **lisätään** lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) uusi pykälä:

121 e § (uusi) Avoin rajapinta, julkiset koontitiedot ja pseudonymisoitu analytiikkadata

LAUSUNTO

Työ- ja elinkeinoministeriön on huolehdittava siitä, että 121 a–121 d §:ssä tarkoitetuista tiedoista julkaistaan keskitetysti:

1. **julkiset koonti- ja vertailutiedot** avoimen rajapinnan kautta; sekä
2. tutkimus- ja analytiikkakäyttöön tarkoitettu **pseudonymisoitu yksilötason aineisto** avoimen rajapinnan kautta niiltä osin kuin se on mahdollista tietosuojasääntelyn puitteissa.

Julkisina koontitietoina julkaistaan vähintään palvelukohtaisesti:

1. osallistujamäärät ja keskeyttämis-/läpivientiasteet;
2. palkkatulojen kertymäindikaattorit (esimerkiksi mediaani ja jakaumat);
3. kustannus- ja investointitiedot; sekä
4. toimialakohdennusta kuvaavat tiedot.

Pseudonymisoidussa yksilötason aineistossa henkilötunnisteet on korvattava satunnaistetulla tunnisteella, eikä aineisto saa sisältää suoria tunnistetietoja. Aineisto on toteutettava siten, että se mahdollistaa tilastollisen analyysin ja soveltuvien osien NLP-pohjaiset analyysit.

Prosessikuvaukset ja tietojärjestelmäprosessien läpinäkyvyys (380/2023)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti **lisätään** lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) uusi pykälä:

121 f § (uusi) Palveluprosessien sähköinen julkaiseminen

Työvoimaviranomaisen on julkaistava sähköisesti ja koneluettavassa muodossa:

1. palvelukohtaiset prosessikuvaukset (vähintään palveluun ohjautuminen, toteutus, seuranta ja päättäminen); sekä
2. kuvaukset keskeisistä tietojärjestelmäprosesseista ja tietovirroista, joilla palvelun toteumatiedot muodostuvat ja siirtyvät valtakunnalliseen tietovarantoon.

Julkaisemisvelvollisuus koskee sekä lakisääteisiä että työvoimaviranomaisen muutoin järjestämiä tai rahoittamia palveluja.

Valtionosuusvähennys laiminlyönneistä (618/2021)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti **lisätään** lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (618/2021) **uusi 31 b §** (sijoitetaan 5 lukuun "Valtionosuudesta tehtävät vähennykset ja siihen tehtävät lisäykset" 31 a §:n jälkeen; luvussa on jo vähennyksiä koskevia pykäläiä).

31 b § (uusi) Valtionosuuden pidättäminen ja vähentäminen työvoimapalveluja koskevien tietovelvoitteiden laiminlyönnin perusteella

Jos kunta tai kuntien muodostama työllisyysalue taikka sen puolesta toimiva työvoimapalvelujen tuottaja laiminlyö olennaisesti lain työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) 121 §:ssä tai sen nojalla säädettyjen säännösten mukaiset velvoitteet, jotka koskevat

1) palvelukohtaisten osallistumis- ja tulostietojen tallentamista valtakunnalliseen tietovarantoon,

2) vaikuttavuus- ja tuottavuustietojen tuottamista tai julkaisemista, tai

3) palveluprosessien ja tietojärjestelmäkirjaamista koskevien vähimmäisvaatimusten noudattamista,

valtiovarainministeriö voi pidättää ja vähentää kunnalle maksettavaa kunnan peruspalvelujen valtionosuutta siten kuin tässä pykälässä säädetään.

Ennen pidätystä tai vähennystä työ- ja elinkeinoministeriön tai sen määräämän viranomaisen on todettava laiminlyönti ja annettava kunnalle tai työllisyysalueelle kirjallinen kehoitus korjata laiminlyönti sekä asetettava kohtuullinen määräaika, joka on vähintään 30 päivää. Kuntaa tai työllisyysaluetta on kuultava hallintolain mukaisesti.

Jos laiminlyöntiä ei ole korjattu asetetussa määräajassa, valtiovarainministeriö voi pidättää enintään 10 prosenttia valtionosuuden maksuerästä (valtionosuuden pidätys), kunnes laiminlyönti on korjattu. Pidätys voidaan kohdistaa siihen osaan valtionosuutta, joka liittyy työvoimapalvelujen järjestämiseen, jos tämä on teknisesti ja hallinnollisesti mahdollista.

Jos laiminlyönti jatkuu pidätyspäätöksestä huolimatta yhtäjaksoisesti yli kolme kuukautta tai toistuu olennaisena saman kalenterivuoden aikana, valtiovarainministeriö voi päättää pidätyksen lisäksi valtionosuuden vähentämisestä. Vähennys on 0,5 prosenttia kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta jokaiselta kalenterivuosineljännekseltä, jonka ajan laiminlyönti jatkuu; kuitenkin enintään 2,0 prosenttia kalenterivuodessa.

Pidätys on purettava viivytyksettä, kun laiminlyönti on korjattu. Pidätetty määrä voidaan maksaa kunnalle, jos laiminlyönti korjataan saman kalenterivuoden aikana ja tiedot voidaan tuottaa vertailukelpoisina; valtionosuuden vähennystä ei kuitenkaan palauteta.

Valtiovarainministeriön päätökseen saa hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta valtionosuutta koskeviin päätöksiin säädetään.

LAUSUNTO

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään lisäksi:

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 2026.

Siirtymäsäännös

Työvoimaviranomaisen on saatettava 380/2023 lain 121 a–121 f §:ssä tarkoitetut velvoitteet voimaan viimeistään 12 kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

Valtionosuusvähennystä 618/2021 lain 31 b §:n nojalla voidaan soveltaa aikaisintaan 12 kuukauden kuluttua siitä, kun 380/2023 lain 121 a–121 f §:n velvoitteiden määräaika on päättynyt.

7. Lupa lausunnon julkaisuun

Annan luvan julkaista tämän lausunnon **lausuntopalvelu.fi** -sivustolla.

Ystävällisin terveisin,

Henri Memonen

Tampereella, 23.12.2025